

LES FONTS BAPTISMALS DE LA CATEDRAL ROMÀNICA DE BARCELONA

Mentre les excavacions en curs no ens permetin de retrobar el primer baptisteri de la basílica paleocristiana de Barcelona, per als primers segles haurem de limitar-nos al terreny de les conjectures o dels indicis.

Sense cap fonament precís, s'ha dit sovint que a l'indret de l'actual església parroquial dels Sants Just i Pastor hi havia hagut la primera catedral de Barcelona en una zona de cementiris¹. Precisament els documents més antics, des del segle x (d'abans no se'n conserven referents a les capelles i parròquies de la ciutat), parlen d'una església de Sant Celoni, situada al costat de la de Sant Just, amb un fossar² que duia les dues advocacions — esmentat ja en 1065 —, el que no deixa de presentar una curiosa coincidència amb el fet de que a Terrassa la cripta de l'església de Sant Miquel fos també dedicada a Sant Celoni³. A Barcelona la parròquia veïna de Sant Miquel estava enclavada en la construcció principal de les termes romanes, i no devia tenir baptisteri antic — reservat a la catedral — però sí unes fonts baptismals des de l'època romànica, ja que el gran capitell bizantí de marbre buidat internament que de Sant Miquel va passar a La Mercè i ara

¹ F. P. VERRIÉ, *La iglesia de los Santos Justo y Pastor* (Barcelona, 1944), pp. 11 i 14.

² F. P. VERRIÉ, loc. cit., p. 32.

³ S. CARDÚS, *La ciutat i la Seu episcopal d'Egara* (Terrassa, 1964), pp. 85-86. Cal recordar el testimoni de Prudenci, ja retret per Mn. Llorenç Riber, de que el *martyrium* de Sant Celoni, a Calahorra, fou transformat en baptisteri. Crec que aquesta singularitat podria explicar que al baptisteri de Terrassa hi hagués una capella funerària dedicada justament a Sant Celoni, fet tan diferent del que s'esdevé en altres països que ha estat emprat com a argument per arqueòlegs forasters — i alguns imitadors locals — per a negar a l'església de Sant Miquel el seu caràcter de baptisteri.

es troba al Museu Arqueològic no podia tenir altre ús que el de pica d'immersió ⁴.

La catedral de Barcelona té actualment en servei a la capella de les Fonts Baptismals una esvelta pica de gran tamany, de marbre blanc, encarregada l'any 1433 a l'escultor florentí Julià Nofre, però en la bibliografia que conec no es parla mai de la pica anterior o en tot cas no es tracta de la seva data ni funció. Només l'arxiver Mossèn Josep Mas l'any 1916 fa referència a la «pila de marmol en donde se deposita el agua bendita que se distribuye entre las demás del templo», guardada a la capella de Sant Jaume i Sant Bernat, al claustre ⁵, la central de les set de l'ala adjacent a la catedral.

Fins que en els darrers temps la pica no fou transferida al Museu Catedralici, a l'antiga Sala dita de Capbreuació, no hi hagué una possibilitat efectiva d'estudiar-la i fotografiar-la per a dur a terme les comparacions i anàlisis indispensables.

No tinc cap dubte de que es tracta de la pica de les fonts baptismals de l'antiga catedral romànica, que degué mantenir el seu ús inicial fins al segle xv en la nova Catedral gòtica. Les dimensions (132 cm. d'amplada màxima per 63,5 d'altura) i la forma tetralobulada en fan un típic exemple de pica d'immersió. L'excavació interior manté una forma de tradició molt antiga que ja trobem, per exemple, a la pica de la basílica menorquina de Son Bou, considerada com del segle vi ⁶.

El magnífic bloc de marbre en el que fou obrada procedeix de la cornisa d'una construcció romana de gran tamany. A la base de la pica hi ha dos restes oposats de la decoració esculpida en les dues cares del fragment. La més important, per sota de tres modillons cúbics, presenta una motllura o fris amb palmetes i altres ornaments vegetals molt semblants però no idèntics als dels números 209-211 del Museu Arqueològic de Tarragona ⁷. Més que aques-

⁴ J. AINAUD, J. GUDIOL i F. P. VERRIÉ, *Catálogo Monumental de España. La Ciudad de Barcelona* (Madrid, 1947), p. 21 i fig. 76.

⁵ J. MAS, *Guía-Itinerario de la Catedral de Barcelona* (Barcelona, 1916), p. 109. El mateix autor, en el llibre *Taula dels Altars y Capelles de la Seu de Barcelona* (Barcelona, 1906, p. 62) diu que «sols hi ha al centre de la capella una gran pica depòsit d'aygua benehida que's posa a les piques del temple».

⁶ P. DE PALOL, *Basílicas paleocristianas en la isla de Menorca, Baleares*, Festschrift Friedrich Gerke, Baden-Baden, 1962, pp. 41 i 43.

⁷ J. PUIG I CADAFALCH, *L'Arquitectura romana a Catalunya* (Barcelona, 1934),

ta semblança de tema i d'art, em fa pensar en la procedència tarra-
gonina del marbre la manca d'edificis d'aquest material a Barcelona
i l'existència d'un cert nombre de grans monuments marmoris a
la capital de la Hispania Tarraconensis.

Quan havia arribat a Barcelona? Si la pica no és anterior al
segle VIII, penso que cal saltar a una època molt més acostada a
nosaltres, potser la primera meitat del segle XII, en que el bisbe
barceloní i arquebisbe de la Tarragona restaurada, sant Ola-
guer († 1137) hauria pogut dur el material i oferir-lo a la seva
antiga Seu, com també són en gran part d'origen romà els marbres
del portal romànic ara situat al claustre. En tot cas, la pica que
publico ací per primera vegada és un dels millors i més interes-
sants exemplars existents a Catalunya, i ben digne d'ésser conegut
i admirat.

JOAN AINAUD

Museus d'Art de Barcelona

p. 41, fig. 46, i B. HERNÁNDEZ SANAHUJA i A. DEL ARCO, *Catálogo del Museo Arqueo-
lógico de Tarragona* (Tarragona, 1894), p. 24. «Cuartos bocelos en grandes dimen-
siones, de mármol blanco», sense indicació d'origen.

Pica de les fonts baptismals
de l'antiga catedral romànica de Barce'ona.

